

Dr. sc. Elizabeta Ivičević Karas*

Damir Kos**

PRIMJENA NAČELA *NE BIS IN IDEM* U HRVATSKOM KAZNENOM PRAVU¹

Rad je posvećen problematici primjene načela ne bis in idem u hrvatskom kaznenom pravu i novijoj sudskoj praksi. Posebno se obrađuje problematika utvrđivanja identiteta djela (idem), te dvostrukog, odnosno ponovnog suđenja (bis) kroz prizmu judikature Europskog suda za ljudska prava, odluka Ustavnog suda Republike Hrvatske i recentne prakse Vrhovnog suda Republike Hrvatske. Provedeno istraživanje ukazuje da hrvatska sudska praksa nastoji slijediti kriterije postavljene u judikaturi Europskog suda za ljudska prava, ali i na značajne probleme koji postoje na više razina. U prvome redu nepostojanje jasnog razgraničenja između kaznenih djela i prekršaja na zakonskoj razini ponekad dovodi do situacija da se u praksi i vrlo teška kaznena djela procesuiraju i kažnjavaju smo u okviru prekršajnog postupka. Problematične su i situacije u kojima prekršajni sud svojim pravorijekom obuhvati i činjenični supstrat kaznenog djela, te aktivira zabranu ne bis in idem u kaznenom postupku. Time se ozbiljno dovodi u pitanje djelotvornost postojećeg legislativnog okvira i prakse kaznenopravne zaštite, posebice života i tjelesnog integriteta kao posebnih kategorija zaštićenih pravnih dobara.

I. UVODNE NAPOMENE

1. O načelu *ne bis in idem* iz čl. 4. Protokola 7 uz Europsku konvenciju za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda

Problematika kumulativnog, odnosno konsekutivnog vođenja prekršajnog i kaznenog postupka protiv počinitelja koji su određenim ponašanjem istovremeno ostvarili obilježja i kaznenog djela i prekršaja, u središtu je zanimanja hrvatske kaznenopravne znanosti i prakse

---

* Dr. sc. Elizabeta Ivičević Karas, docentica na Katedri za kazneno procesno pravo Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu

** Damir Kos, sudac Vrhovnog suda Republike Hrvatske

¹ Hrvatski ljetopis za kaznene znanosti i praksu 2/2012

od donošenja presude Europskog suda za ljudska prava u predmetu *Maresti* 2009. godine,² kojom je Republika Hrvatska osuđena zbog povrede zabrane *ne bis in idem* iz čl. 4. Protokola 7 uz Europsku konvenciju za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (Konvencija). Riječ je o zabrani da se pojedincu dva puta sudi u istoj stvari, temeljnom ljudskom pravu sadržanom u brojnim međunarodnopravnim dokumentima,³ koje je u hrvatskom pravnom poretku uzdignuto na ustavnu razinu (čl. 31. st. 2. Ustava Republike Hrvatske),⁴ a proklamirano je i u čl. 12. Zakona o kaznenom postupku (ZKP).⁵

Načelo *ne bis in idem* tradicionalno se povezuje s pravom na pravični postupak iz čl. 6. Konvencije.⁶ Tako je i prema ocjeni Ustavnog suda Republike Hrvatske okolnost da su protiv osuđenika u određenom vremenskom razdoblju „pravno egzistirale dvije osuđujuće pravomoćne odluke o krivnji podnositelja sa zasebnim kaznama, a za činjenično isti događaj“ predstavljala povredu ustavnog prava na pravično suđenje, u vezi sa ustavnom zabranom *ne bis in idem*.⁷ Valja napomenuti i to da se pravo iz čl. 4. Protokola 7 ne može derogirati na temelju čl. 15. Konvencije u vrijeme rata ili drugog izvanrednog stanja koje ugrožava opstanak naroda (čl. 4. st. 3. Protokola 7), čime se svrstava u kategoriju nederogabilnih konvencijskih prava, zajedno s pravom na život, zabranom mučenja, zabranom ropstva i načelom legaliteta.

Osim što je temeljno ljudsko pravo, načelo *ne bis in idem* u sustavima kontinentalne pravne tradicije izražava materijalnu pravomoćnost presude,⁸ te je odraz javnog interesa da pravomoćne sudske presude donesene u kaznenom postupku (*res judicata*) budu neosporive, u skladu sa zahtjevima pravne sigurnosti.⁹ Osim toga, zabrana *ne bis in idem* „predstavlja svojevrsnu sankciju za nepotpuno i nemarno istraživanje kaznenih djela od strane državnih

---

² Presuda Europskog suda za ljudska prava (ESLJP) *Maresti protiv Hrvatske*, 55759/07, 25. lipnja 2009.

³ Opširnije o načelu *ne bis in idem* u unutarnjem pravu Republike Hrvatske i u međunarodnopravnim dokumentima, vidjeti IVIČEVIĆ KARAS, E., Povodom presude Europskog suda za ljudska prava u predmetu *Maresti protiv Hrvatske* – analiza mogućeg utjecaja na reformu prekršajnog prava u Republici Hrvatskoj, III. specijalističko savjetovanje, Primjena Prekršajnog zakona i ostalih propisa s područja prekršajnog prava u Republici Hrvatskoj, Program, 2009., str. 2 – 6.

⁴ Ustav Republike Hrvatske, Nar. nov. 56/90, 135/07, 8/98, 113/00, 124/00, 28/01, 41/01, 55/01, 76/10, 85/10.

⁵ Zakon o kaznenom postupku, Nar. nov. 152/08, 76/09, 80/11.

⁶ HARRIS, D.J.; O'BOYLE, M.; BATES, E.P.; BUCKLEY, C.M., Harris, O'Boyle & Warbrick Law of the European Convention on Human Rights, Oxford University Press, 2009., str. 751.

⁷ Ustavni sud RH, U-III-41639/2009, 23. ožujka 2010. t. 11 i 12.

⁸ KRAPAC, D., Kazneno procesno pravo, Prva knjiga: Institucije, Narodne novine, Zagreb, 2010., str. 278.

⁹ RENUCCI, J-F., Droit européen des droits de l'homme. Contentieux européen, L.G.D.J., Paris, 2010., 327.

vlasti“, koje na tako „riskiraju“ donošenje oslobađajuće presude,¹⁰ uz nemogućnost ponovnog suđenja u istom predmetu, bez obzira na eventualno naknadno prikupljene dokaze o okrivljenikovoju krivnji.

Načelo *ne bis in idem*, proklamirano u čl. 4. st. 1. Protokola 7, zabranjuje tijelima neke države suđenje ili kažnjavanje iste osobe za isto kazneno djelo za koje je već bila pravomoćno oslobođena ili osuđena u istoj državi u skladu sa zakonom i u kaznenom postupku. Dakle zabrana nije upućena tijelima različitih jurisdikcija, odnosno primjenjuje se samo na razini jednog nacionalnog pravnog sustava.¹¹ S obzirom da je zabranjeno i dvostruko suđenje, a ne samo kažnjavanje, zabranjen je i dvostruki kazneni progon iste osobe za isto kazneno djelo,¹² pa u tom smislu zabrana *ne bis in idem* predstavlja procesnu smetnju.

2. O dopuštenim iznimkama od načela *ne bis in idem*

Tekst čl. 4. st. 2. Protokola 7 predviđa mogućnost iznimki od načela *ne bis in idem*, koje moraju biti predviđene zakonom. Tako je obnova postupka moguća ako se pojave dokazi o novim ili novootkrivenim činjenicama, ili ako je u prethodnom postupku došlo do bitnih povreda koje su mogle utjecati na rješenje slučaja, odnosno odluku suda. Dakle, usprkos načelnoj zabrani *ne bis in idem*, dopuštena je mogućnost obnove postupka pod određenim pretpostavkama,¹³ koje međutim nisu predmet detaljnijeg razmatranja u ovome radu. I Ustav Republike Hrvatske određuje da se zakonom mogu propisati slučajevi i razlozi za obnovu postupka (čl. 31. st. 3. Ustava RH), a Zakon o kaznenom postupku mogućnost obnove postupka uređuje u odredbama čl. 12. st. 2., čl. 501., čl. 502. i čl. 503.

Ipak, valja se osvrnuti na recentnu presudu *Marguš protiv Hrvatske*,¹⁴ koja još nije postala konačna, a u kojoj je Europski sud za ljudska prava utvrdio da nije bilo povrede zabrane *ne bis in idem* u odnosu na podnositelja zahtjeva. Ukratko, Europski sud za ljudska prava je odlučivao povodom pritužbe podnositelja zahtjeva da su mu domaći sudovi povrijedili pravo

---

¹⁰ Tako ROXIN, C., prema KRAPAC, D., *op. cit.* bilj. 7, str. 278. Vidjeti i ROXIN, C.; SCHÜNEMANN, B., *Strafverfahrensrecht*, Verlag C. H. Beck, München, 2009., str. 397.

¹¹ Vidjeti GARAČIĆ, A.; GRGIĆ, M., *Ne bis in idem* (u zakonima, konvencijama i sudskoj praksi), Aktualna pitanja kaznenog zakonodavstva – 2008., Inženjerski biro, Zagreb, 2008., str. 67 i slj. Opširnije o problematici vidjeti i IVIČEVIĆ KARAS, E., *op. cit.* bilj. 2., str. 2 – 6.

¹² HARRIS, D.J.; O'BOYLE, M.; BATES, E.P.; BUCKLEY, C.M., *op. cit.* bilj. 5, str. 752. Tako i SUDRE, F., *Droit européen et international des droits de l'homme*, Presses Universitaires de France, Paris, 2011., str. 491. Tako i u presudi *Nikitin protiv Rusije*, 50178/99, 20. srpnja 2004., § 37 i *Zolotukhin protiv Rusije*, Veliko vijeće, 14939/03, 10. veljače 2009., § 110.

¹³ WHITE, R.C.A.; OVEY, C., Jacobs, White and Ovey, *The European Convention on Human Rights*, Oxford University Press, 2010., str. 305.

¹⁴ ESLJP, *Marguš protiv Hrvatske*, 4455/10, 13. studenog 2012.

iz čl. 4. Protokola 7 jer je najprije protiv njega, primjenom Zakona o općem oprost¹⁵, u lipnju 1997. odbijajućom presudom obustavljen kazneni postupak zbog više kaznenih djela, uključujući nekoliko ubojstava civilnih osoba tijekom ratnih sukoba u studenom i prosincu 1991. u Čepinu. Potom je u travnju 2006. protiv podnositelja zahtjeva podignuta nova optužnica zbog ratnog zločina protiv civilnog stanovništva, za koji je u tom postupku i pravomoćno osuđen na kaznu zatvora u trajanju petnaest godina.

Odlučujući u ovom predmetu, Europski sud za ljudska prava nije se izjasnio o pitanju identiteta djela u prvom i drugom kaznenom postupku, premda je zaključio da su se optužbe protiv podnositelja zahtjeva za kaznena djela iz postupka obustavljenog 1997. godine i optužbe podignute 2006. godine djelomično zaista odnosile na ista kaznena djela.¹⁶ Nije se izjasnio niti o tome može li se odbijajuća presuda donesena zbog općeg oprosta smatrati pravomoćno presuđenom stvari u konvencijskom smislu, premda je otvorio to pitanje.¹⁷ Naprotiv, Europski sud za ljudska prava ocjenjivao je prvenstveno jesu li u konkretnom predmetu bili ispunjeni uvjeti iz čl. 4. st. 2. Protokola 7, koji dopuštaju iznimno obnovu postupka, pod pretpostavkom da je tijekom prvog suđenja došlo do bitne povrede koja je mogla utjecati na rješenje slučaja. Zaključio je da je u konkretnom predmetu takva povreda postojala, zbog toga što je, kao što je uostalom u tom predmetu zaključio i Vrhovni sud Republike Hrvatske povodom zahtjeva za zaštitu zakonitosti, Zakon o općem oprost¹⁸ pogrešno primijenjen 1997. godine u postupku protiv podnositelja zahtjeva. Ta je pogreška primjena ujedno predstavljala bitnu povredu u provedenom kaznenom postupku u smislu čl. 4. st. 2. Protokola 7, koji u takvim slučajevima dopušta obnovu postupka.¹⁸

3. O utjecaju judikature Europskog suda za ljudska prava na hrvatsko pravo i praksu

Od presude *Maresti*, u kontekstu kumulativnog vođenja prekršajnog i kaznenog postupka, *ne bis in idem* označava svojevrsnu sankciju za državnu vlast u slučaju u kojem neki prekršajni sud svojom odlukom protuzakonito proširi činjenični opis prekršaja i obuhvati i supstrat kaznenog djela i na taj način aktivira zabranu ponovnog suđenja. Do presude *Maresti*, u hrvatskom zakonodavstvu i sudskoj praksi nije bilo sporno da se počinitelj za isto djelo može dva puta kazniti, ako je to djelo u jednom postupku označeno kao prekršajno, a u

---

¹⁵ Zakon o općem oprost¹⁵, Nar. nov 80/96.

¹⁶ *Marguš protiv Hrvatske*, op. cit. bilj. 13, § 65.

¹⁷ *Ibid.*, § 66 – 68.

¹⁸ *Ibid.*, § 76.

drugom kao kazneno djelo,¹⁹ kao i onda kada se zakonski opisi prekršaja i kaznenog djela samo dijelom preklapaju,²⁰ uz obvezatno uračunavanje kazne.²¹ Za razliku od Kaznenog zakona iz 1997. godine,²² novi Kazneni zakon iz 2011. godine ne sadrži odredbu o obvezatnom uračunavanju kazne izrečene u prekršajnom postupku, nego samo opću odredbu o uračunavanju vremena provedenog u pritvoru i istražnom zatvoru, kao i svakog oduzimanja slobode u vezi s kaznenim djelom.²³

Nakon presude *Maresti*, Republika Hrvatska osuđena je zbog povrede zabrane *ne bis in idem* i u predmetu *Tomasović protiv Hrvatske*,²⁴ koji se s obzirom na okolnosti slučaja bitno razlikuje od predmeta *Maresti*. No, već je presuda *Maresti protiv Hrvatske* s jedne strane ukazala na potrebu promjene postojeće prakse paralelnog podnošenja optužnog prijedloga i kaznene prijave za prekršaje i kaznena djela identičnih ili bitno istih opisa, uslijed kojih je dolazilo do svjesnog dupliciranja postupaka, pa su donesene detaljne upute za postupanje državnih odvjetnika i drugih državnih službenika.²⁵ S druge je strane ukazala na uvjetno rečeno teži problem potpunog ili gotovo potpunog poklapanja zakonskih opisa velikog broja kaznenih djela i prekršaja koji su propisani u brojnim zakonima,²⁶ te na nužnost zakonodavne intervencije kako bi se pitanje razgraničenja kaznenih djela i prekršaja riješilo na legislativnoj razini. To se pitanje posebno nameće u slučajevima u kojima osuda za relativno lak prekršaj onemogućuje zbog zabrane *ne bis in idem* konsekutivno vođenje kaznenog postupka i adekvatno kažnjavanje počinitelja za počinjeno teško kazneno djelo. Pri tome, valja istaknuti

---

¹⁹ Ustavni sud RH, odluka U-III/4467/2005, 9. studenoga 2006., t. 9. U ovom je predmetu podnositelj ustavne tužbe zbog posjedovanja opojne druge („*joint*“) bio najprije kažnjen novčanom kaznom u prekršajnom postupku, a potom mu je izrečena sudska opomena u kaznenom postupku.

²⁰ Ustavni sud RH, odluka U-III/3489/2005, 19. prosinca 2007., t. 9.

²¹ Vidjeti IVIČEVIĆ KARAS, E., *op. cit.* bilj. 2, str. 6. Nije bilo sporno ni to da se osoba koja je u kaznenom postupku proglašena krivom za djelo koje obuhvaća i obilježja prekršaja ne može kazniti i u prekršajnom postupku (čl. 6. Zakona o prekršajima), međutim samo ako je kaznena presuda postala pravomoćna. Ustavni sud RH, U-III/1953/2006., 10. srpnja 2008., t. 3. i 4.

²² Kazneni zakon Republike Hrvatske, Nar. nov. 110/97, 27/98, 50/00, 129/00, 51/01, 105/04, 84/05, 71/06, 110/07, 152/08, 57/11. Prema čl. 63. st. 2. KZ, „kazna zatvora, novčana kazna ili globa za prekršaj uračunava se u kaznu za kazneno djelo ako opis tog djela odgovara prekršaju zbog kojeg je izrečena kazna“.

²³ Čl. 54. KZ/2011. Kazneni zakon, Nar. nov. 125/11.

²⁴ ESLJP, *Tomasović protiv Hrvatske*, 53785/09, 18. listopada 2011.

²⁵ Tako su donesene privremene upute za postupanje državnih odvjetnika i policijskih službenika, državnih odvjetnika i službenika Porezne uprave, državnih odvjetnika i djelatnika Carinske uprave i ovlaštenih carinskih službenika, državnih odvjetnika i službenika Financijske policije te državnih odvjetnika i službenika Državnog inspektorata. Vidjeti NOVOSEL, D.; RAŠO, M.; BURIC, Z., Razgraničenje kaznenih djela i prekršaja u svjetlu presude Europskog suda za ljudska prava u predmetu *Maresti protiv Hrvatske*, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, 2/2010, str. 798 – 804.

²⁶ *Ibid.*, str. 796.

da je Ustavni sud Republike Hrvatske još 1999. upozorio da je samo kazneni sud ovlašten suditi za kaznena djela koja se progone po službenoj dužnosti, u pravilu na zahtjev stvarno i mjesno nadležnog državnog odvjetnika.²⁷

Naposljetku, na temelju čl. 46. st. 1. Konvencije, mišljenje Europskog suda za ljudska prava o povredi konvencijskih prava i sloboda, izraženo u presudi protiv Republike Hrvatske, obvezatno je za domaće sudove.²⁸ U radu se, iz perspektive judikature Europskog suda za ljudska prava od presude *Zolotukhin protiv Rusije*, analizira i novija judikatura Ustavnog suda Republike Hrvatske, te novija praksa Vrhovnog suda Republike Hrvatske u predmetima u kojima se postavilo pitanje zabrane *ne bis in idem* jer je počinitelj određenim ponašanjem istovremeno ispunio obilježja kaznenog djela i prekršaja. Istraživanje je provedeno s obzirom na dva ključna pitanja: utvrđivanje je li u prekršajnom i kaznenom postupku riječ o istom djelu, dakle pitanje „identiteta djela“ (*idem*), te je li u određenom slučaju došlo do dvostrukog, odnosno ponovnog suđenja u istoj stvari (*bis*) u smislu čl. 4. Protokola 7.

II. UTVRĐIVANJE IDENTITETA DJELA (*IDEM*)

1. U judikaturi Europskog suda za ljudska prava

1.1. Razvoj od kriterija „istog činjeničnog stanja“ do „materijalnog identiteta djela“

Jedno od najsloženijih pitanja vezanih uz primjenu načela *ne bis in idem* jest pitanje utvrđivanja identiteta dva ili više kažnjivih djela. Prema stajalištu Europskog suda za ljudska prava, jedno kažnjivo ponašanje može istovremeno ispunjavati obilježja dva ili više kaznenih, odnosno kažnjivih djela, koja mogu biti u nadležnosti istog ili različitih sudova. Međutim, ranija je praksa Europskog suda za ljudska prava bila prilično nedosljedna kada je riječ o definiciji načela *ne bis in idem* u kontekstu konsekutivnog vođenja kaznenog i drugih vrsta postupaka protiv iste osobe za djela proizašla iz istog počiniteljevog ponašanja.²⁹

Tako je Europski sud za ljudska prava najprije u presudi *Gradinger protiv Austrije* kao ključni primijenio kriterij „istog ponašanja“, odnosno „istog činjeničnog stanja“ (*idem*

---

²⁷ Ustavni sud RH, U-III-709/1998, 16. veljače 1999., Nar. nov. 25/99. U konkretnom predmetu, najprije su disciplinski sudovi Ministarstva unutarnjih poslova (prvostupanjski i drugostupanjski) prekoračili svoje zakonske ovlasti odlučujući o krivnji podnositelja ustavne tužbe i za kazneno djelo ubojstva, a potom je i Upravni sud Republike Hrvatske odbio podnositeljevu tužbu protiv presude drugostupanjskog disciplinskog suda. Ujedno su, tereteći podnositelja ustavne tužbe za ubojstvo, povrijedili i pretpostavku okrivljenikove nedužnosti. Vidjeti KRAPAC, D., *op. cit.* bilj. 7, str. 51.

²⁸ *Ibid.*, str. 56.

²⁹ SUDRE, F., *op. cit.* bilj. 11, str. 491.

factum),³⁰ bez obzira na pravnu kvalifikaciju djela u unutarnjem pravu. Nasuprot tom stajalištu, u presudi *Oliveira protiv Švicarske*, Europski sud za ljudska prava je istaknuo da je dopušteno da postoje „odvojena kažnjiva djela, čak i kada su sastavni dijelovi istog kriminalnog ponašanja, za koja sude različiti sudovi, a posebno ako, kao u ovom slučaju, kazne nisu bile kumulativne, već je manja bila uračunata u veću“.³¹ Međutim, u predmetu *Fischer protiv Austrije*, Europski sud za ljudska prava, premda nije načelno isključio mogućnost višestrukog progona u slučaju idealnog stjecaža,³² utvrdio je povredu *ne bis in idem* jer se dva djela nisu razlikovala u „osnovnim elementima“, odnosno bitnim činjeničnim sastojcima, te je jedno djelo obuhvaćalo sve nepravo sadržano u drugom djelu.³³

S obzirom na različitost primjenjivanih kriterija, očito je postojala potreba za konsolidacijom prakse Europskog suda za ljudska prava. Nakon što je u predmetu *Zolotukhin protiv Rusije* sudsko vijeće utvrdilo povredu čl. 4. Protokola 7,³⁴ predmet je povodom žalbe ruske vlade upućen na odlučivanje Velikom vijeću. Veliko vijeće je odustalo od kriterija „osnovnih elemenata“ iz presude *Fischer protiv Austrije*, te je primijenilo novi kriterij „materijalnog identiteta djela“,³⁵ uvelike se oslanjajući na praksu Europskog suda pravde.³⁶ Naime, Europski sud pravde, tumačeći čl. 54. Konvencije o provedbi Schengenskog sporazuma, pri ocjeni identiteta djela primjenjuje činjenično utemeljen pristup, za razliku od pristupa utemeljenog na identitetu pravnih kvalifikacija djela ili identitetu zaštićenih pravnih dobara, prvenstveno zato jer mu omogućuje neovisnost o posebnostima pojedinih nacionalnih uređenja.³⁷ I Veliko vijeće je posebno naglasilo da bi primjena kriterija pravne kvalifikacije djela prema unutarnjem pravu kao jedinog ili glavnog kriterija ostavila državama previše

---

³⁰ ESLJP, *Gradinger protiv Austrije*, 33/1994/480/562, 28. rujna 1995., § 55. HARRIS, D.J.; O'BOYLE, M.; BATES, E.P.; BUCKLEY, C.M., *op. cit.* bilj. 5, str. 753. Opširnije o presudi vidjeti IVIČEVIĆ KARAS, E., *op. cit.* bilj. 2, str. 8.

³¹ ESLJP, *Oliveira protiv Švicarske*, 84/1997/868/1080, 30. srpnja 1998., § 27. Opširnije o presudama ESLJP *Oliveira protiv Švicarske* i *Göktan protiv Francuske*, 33402/96, 2. srpnja 2002., vidjeti IVIČEVIĆ KARAS, E., *op. cit.* bilj. 2, str. 8 – 9.

³² RENUCCI, J-F., *op. cit.* bilj. 8, str. 328.

³³ ESLJP, *Fischer protiv Austrije*, 37950/97, 29. svibnja 2001., § 29. HARRIS, D.J.; O'BOYLE, M.; BATES, E.P.; BUCKLEY, C.M., *op. cit.* bilj. 5, str. 753. Opširnije o presudi *Fischer protiv Austrije* vidjeti IVIČEVIĆ KARAS, E., *op. cit.* bilj. 2, str. 9.

³⁴ ESLJP, *Zolotukhin protiv Rusije*, presuda Vijeća, 14939/03, 7. lipnja 2007.

³⁵ ESLJP, Veliko vijeće, *Zolotukhin protiv Rusije*, 14939/03, 10. veljače 2009., § 79 – 81.

³⁶ *Ibid.*, § 38.

³⁷ BURIĆ, Z., Načelo *ne bis in idem* u europskom kaznenom pravu – pravni izvori i sudska praksa Europskog suda, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, 60, (3-4), 2010., str. 848.

diskrecijskog prostora u tumačenju obveze iz čl. 4. Protokola 7 čime bi postojala opasnost relativizacije tog prava.³⁸

Tako je Veliko vijeće u presudi *Zolotukhin protiv Rusije*, pojasnilo da *ne bis in idem* znači zabranu progona ili suđenja osobi za drugo kažnjivo djelo, ako je ono utemeljeno na identičnim ili bitno istim činjenicama kao i prvo kažnjivo djelo za koje je već izrečena pravomoćna osuđujuća ili oslobađajuća presuda.³⁹ U konkretnom predmetu, podnositelj zahtjeva bio je najprije kažnjen za prekršaj lakšeg izgređničkog ponašanja, a potom oslobođen u kaznenom postupku za djelo izgređničkog ponašanja. Europski sud za ljudska prava je zaključio da su činjenice, na temelju kojih je pokrenut prekršajni i kazneni postupak protiv podnositelja zahtjeva bitno iste, jer je kazneno djelo u cijelosti obuhvatilo činjenične sastojke prekršaja za koje je podnositelj zahtjeva već ranije bio osuđen, dok prekršaj nije obuhvaćao niti jedan element koji nije bio sadržan u kaznenom djelu za koje je oslobođen.⁴⁰ Ipak, jedinu razliku predstavljala je prijetnja nasiljem prema policijskom službeniku kao element kaznenog djela, međutim tu razliku Veliko vijeće očito nije smatralo bitnom, jer je u konačnici činjenice predmetnog kaznenog djela i prekršaja smatralo „bitno istima“.⁴¹ Stoga je Veliko vijeće utvrdilo povredu čl. 4. Protokola 7, jer je kazneni postupak započet glede istog djela za koje je podnositelj zahtjeva već bio osuđen u prekršajnom postupku.

Kriterij „materijalnog identiteta djela“ Europski sud za ljudska prava primijenio je i u predmetu *Maresti protiv Hrvatske*. Podnositelj zahtjeva najprije u prekršajnom postupku bio osuđen na temelju čl. 6. Zakona o prekršajima protiv javnog reda i mira, a potom i u kaznenom postupku zbog kaznenog djela nanošenja teških tjelesnih ozljeda, zato što je u alkoholiziranom stanju vrijeđao i fizički napao oštećenika, koji je uslijed udaraca u glavu i po tijelu pretrpio teške tjelesne ozljede. Premda zakonski opis prekršaja iz čl. 6. Zakona o prekršajima protiv javnog reda i mira uopće ne sadrži nanošenje tjelesnih ozljeda, prekršajni je sud utvrdio da je podnositelj zahtjeva kriv i za nanošenje tjelesnih ozljeda, te mu je izrekao relativno tešku kaznenu od četrdeset dana zatvora. Budući da je i u kaznenom postupku podnositelj zahtjeva osuđen i za nanošenje tjelesnih ozljeda, prema mišljenju Europskog suda

---

³⁸ *Zolotukhin protiv Rusije*, *op. cit.* bilj. 34, § 52

³⁹ *Ibid.*, § 82 – 83. SUDRE, F., *op. cit.* bilj. 11, str. 492. I prema tradicionalnom značenju načela *double jeopardy* u zemljama anglo-saksonske pravne tradicije, identitet djela se utvrđivao kada je optužba bila „jednaka“ onoj za koju je okrivljeniku već suđeno, odnosno ako bi se okrivljeniku sudilo za „bitno iste činjenice“ („*substantially the same facts*“) kao u prethodnom postupku. Vidjeti ASHWORTH, A.; REDMAYNE, M, *The Criminal Process*, Oxford University Press, 2005., str. 364.

⁴⁰ *Zolotukhin protiv Rusije*, *op. cit.* bilj. 34, § 97.

⁴¹ BERGER, V., *Jurisprudence da la Cour Européenne des droits de l'homme*, Sirey, Paris, 2012., str. 426 – 427.

za ljudska prava, obje osude odnosile su se na isto djelo, uslijed čega je došlo do povrede čl. 4. Protokola 7.⁴²

Nakon osude u predmetu *Maresti*, Republika Hrvatska osuđena je zbog povrede čl. 4. Protokola 7 i presudom *Tomasović protiv Hrvatske*.⁴³ U tom predmetu, podnositeljica zahtjeva je najprije na prekršajnom sudu osuđena zbog posjedovanja droge na temelju čl. 3. i čl. 54. Zakona o suzbijanju zlouporabe droga,⁴⁴ a potom i u kaznenom postupku, također zbog posjedovanja opojne droge na temelju čl. 173. st. 1. KZ. Obije osude odnosile su se na posjedovanje približno iste količine istovrsne droge, na istom mjestu i u isto vrijeme. Sud je zaključio da su „činjenice koje predstavljaju prekršaj za koji je podnositeljica zahtjeva osuđena u biti jednake činjenicama koje predstavljaju kazneno djelo za koje je također osuđena“.⁴⁵ Razlika prema predmetu *Maresti* bila je u tome što su se u ovom slučaju zakonski opisi prekršaja i kaznenog djela poklapali, tako da su obuhvaćali iste činjenice pa primjermom kriterija materijalnog identiteta djela nije bilo sporno da je riječ o istom djelu.

Zaključno, prema presudi *Zolotukhin protiv Rusije*, do povrede zabrane *ne bis in idem* doći će ne samo kada se opisi, odnosno elementi prekršaja i kaznenog djela u potpunosti poklapaju, nego i kada se u „bitnome“ preklapaju, odnosno kada obuhvaćaju „bitno iste“ činjenice. Jasno je da će ocjena je li u pojedinom slučaju riječ o „bitno istim činjenicama“ biti prepuštena tijelima koja vode postupak, što ostavlja određeni prostor diskrecije, ali i rizik povrede načela *ne bis in idem*.

1.2. Utvrđivanje kaznene prirode djela i izrečene mjere

Temeljna pitanja primjene zabrane *ne bis in idem*, povezana s pitanjem identiteta djela, svakako su i pitanja kaznene prirode samog djela, odnosno mjere izrečene izvan kaznenog postupka, dakle u prekršajnom, upravnom ili drugom postupku. Naime, Europski sud za ljudska prava kaznenu materiju određuje u kontekstu čl. 6. Konvencije, koji proklamira pravo na pravični postupak, i čl. 7. Konvencije koji sadrži načelo legaliteta u kaznenom pravu. Pri tome primjenjuje metodu autonomnog tumačenja konvencijskih pojmova „optužbe za kazneno djelo“, odnosno „kazne“ u ocjenjivanju predstavlja li određeni postupak vođen pred tijelima određene države kazneni postupak, ili pak neka mjera kaznu u konvencijskom

---

⁴² *Maresti protiv Hrvatske*, op. cit. bilj. 1, § 63 i 65. Opširnije o presudi *Maresti protiv Hrvatske*, vidjeti IVIČEVIĆ KARAS, E., op. cit. bilj. 2, str. 11 – 16.

⁴³ *Tomasović protiv Hrvatske*, op. cit. bilj. 23.

⁴⁴ Zakon o suzbijanju zlouporabe opojnih droga, Nar. nov. 171/01, 87/02, 163/03, 141/04, 40/07, 149/09, 84/11.

⁴⁵ *Tomasović protiv Hrvatske*, op. cit. bilj. 23, § 28.

smislu.⁴⁶ Tako Europski sud za ljudska prava može zaključiti da je određeno djelo, usprkos nekaznoj kvalifikaciji u unutarnjem pravu, po svojoj naravi kazneno, a određena mjera, premda izrečena u postupku koji prema unutarnjem pravu nije kvalificiran kao kazneni postupak, po svojoj prirodi kaznena čime se aktivira primjena zabrane *ne bis in idem* iz čl. 4. Protokola 7.

Kada je riječ o ocjeni kaznenog karaktera neke mjere, praksa Europskog suda za ljudska prava, barem do presude *Zolotukhin protiv Rusije*, bila je prilično kazuistična.⁴⁷ Pitanje je li određena sankcija ili mjera kaznene prirode, Europski sud za ljudska prava prvenstveno je razmatrao u okviru čl. 6. st. 1. Konvencije, koji proklamira pravo na pravični postupak kao i njegova procesna jamstva. Još je u presudi *Engel i ostali protiv Nizozemske*⁴⁸ Europski sud za ljudska prava postavio tri kriterija prema kojima se određuje kaznenopravno područje primjene konvencije te aktiviraju jamstva iz čl. 6. Konvencije: kvalifikacija djela u unutarnjem pravu, priroda kažnjivog djela te težina zapriječene kazne.⁴⁹ Smatra se da je presuda u predmetu *Engel* predstavljala početak svojevrstne „penalizacije“ mjera izrečenih primjerice u prekršajnim, stegovnim, administrativnim i fiskalnim postupcima,⁵⁰ jer je Europski sud za ljudska prava različite mjere, na temelju njihove kaznene prirode, mogao prekvalificirati u kazne u konvencijskom smislu.

Osim u okviru čl. 6. Konvencije, pitanje kaznene prirode određene mjere postavlja se i u okviru čl. 7. Konvencije, koje proklamira načelo legaliteta u kaznenom pravu. U kaznenopravnom smislu, autonomnim tumačenjem prema kriterijima postavljenima u presudi *Welch protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, kaznena priroda neke mjere utvrđuje se obzirom na sljedeće kriterije: priroda i cilj mjere (prevencija, reparacija, represija), kvalifikacija mjere u unutarnjem pravu, postupci povezani s njezinim određivanjem i izvršenjem, te težina (i to prvenstveno zapriječene) mjere.⁵¹ Tako primjerice ne predstavlja kaznu izgon počinitelja s teritorija neke države, stegovna novčana kazna, automatski upis u nacionalnu evidenciju počinitelja seksualnih delikata, a ni stegovna mjera samice izrečena zatvoreniku, pod uvjetom

---

⁴⁶ EHLERS, D., *Europäische Grundrechte und Grundfreiheiten*, De Gruyter Recht, Berlin, 2009., str. 204.

⁴⁷ SUDRE, F., *op. cit.* bilj. 11, str. 492.

⁴⁸ ESLJP, *Engel i ostali protiv Nizozemske*, 5100/71, 5101/71, 5102/71, 5354/72, 5370/72, 8. lipnja 1976.

⁴⁹ SUDRE, F., *op. cit.* bilj. 11, str. 391.

⁵⁰ *Ibid.*, str. 391. i slj.

⁵¹ ESLJP, *Welch protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, 17440/90, 9. veljače 1995., § 28. Vidjeti SUDRE, F.; MARGUÉNAUD J-P.; ANDRIANTSIMBAZOVINA, J.; GOUTTENOIRE, A.; LEVINET, M., *Les grands arrêts de la Cour européenne des Droits de l'Homme*, Presses Universitaires de France, Paris, 2011., str. 435. Vidjeti i HARRIS, D.J.; O'BOYLE, M.; BATES, E.P.; BUCKLEY, C.M., *op. cit.* bilj. 5, str. 336 – 337.

da ne uzrokuje produženje kazne lišenja slobode.⁵² Međutim, kaznu u smislu čl. 7. Konvencije predstavlja primjerice tzv. osobni zatvor (*contrainte par corps*) osuđenika koji se primjenjuje u svrhu izvršenja dosuđene novčane kazne,⁵³ ili sigurnosni pritvor kojim se vremenski ograničen pritvor zamjenjuje vremenski neograničenim.⁵⁴

I kada je riječ o kriterijima za utvrđivanje kaznene prirode određene mjere ili sankcije, u smislu Konvencije, važno je istaknuti tumačenje Europskog suda za ljudska prava dano u presudi *Zolotukhin protiv Rusije*. Ocjenjujući narav kažnjivog djela, odnosno može li se optužba u prekršajnom postupku smatrati optužbom za kazneno djelo u konvencijskom smislu, u toj se presudi Veliko vijeće pozvalo prvenstveno na tzv. „Engel kriterije“,⁵⁵ istaknuvši da je, u konkretnom predmetu, glavni cilj propisivanja prekršaja „lakšeg izgređničkog ponašanja“ bilo kažnjavanje i odvraćanje, svojstveno upravo kaznenim sankcijama.⁵⁶ Naposljetku, ocjenjujući težinu mjere, Veliko je vijeće uzelo u obzir prvenstveno težinu zapriječene kazne zatvora od petnaest dana, a ne izrečene kazne, ističući da kada zapriječena kazna uključuje oduzimanje slobode, vrijedi pretpostavka da je optužba na teret okrivljenika kaznene prirode.⁵⁷ Primjenom navedenih kriterija, Veliko je vijeće zaključilo na temelju prirode prekršaja „lakšeg izgređničkog ponašanja“ i težine kazne, da osuda podnositelja zahtjeva u prekršajnom postupku predstavlja osudu u kaznenom postupku u smislu čl. 4. Protokola 7.⁵⁸

I u predmetu *Maresti protiv Hrvatske*, u kojemu je podnositelj zahtjeva u prekršajnom postupku osuđen na kaznu zatvora u trajanju četrdeset dana, Europski sud za ljudska prava pozvao se na „Engel kriterije“, te na tumačenja iz presude *Zolotukhin protiv Rusije*. Prema njima, lakša priroda djela ne isključuje njegovu karakterizaciju kao kaznenog djela u smislu Konvencije,⁵⁹ a kada zapriječena i izrečena kazna uključuju gubitak osobne slobode, vrijedi

---

⁵² Opširnije vidjeti SUDRE, F.; MARGUÉNAUD J-P.; ANDRIANTSIMBAZOVINA, J.; GOUTTENOIRE, A.; LEVINET, M., *op. cit.* bilj. 50, str. 435 – 436. Vidjeti i HARRIS, D.J.; O'BOYLE, M.; BATES, E.P.; BUCKLEY, C.M., *op. cit.* bilj. 5, str. 337

⁵³ ESLJP, *Jamil protiv Francuske*, 11/1994/458/539, 8. lipnja 1995., § 30. SUDRE, F.; MARGUÉNAUD J-P.; ANDRIANTSIMBAZOVINA, J.; GOUTTENOIRE, A.; LEVINET, M., *op. cit.* bilj. 50, str. 435.

⁵⁴ ESLJP, *M. protiv Njemačke*, 19359/04, 17. prosinca 2009., § 135. SUDRE, F.; MARGUÉNAUD J-P.; ANDRIANTSIMBAZOVINA, J.; GOUTTENOIRE, A.; LEVINET, M., *op. cit.* bilj. 50, str. 436.

⁵⁵ *Zolotukhin protiv Rusije*, *op. cit.* bilj. 34, § 53.

⁵⁶ *Ibid.*, § 55.

⁵⁷ *Ibid.*, § 56.

⁵⁸ *Ibid.*, § 57.

⁵⁹ *Maresti protiv Hrvatske*, *op. cit.* bilj. 1, § 59

pretpostavka da su optužbe protiv podnositelja zahtjeva u svojoj prirodi bile kaznene.⁶⁰ Stoga je Europski sud za ljudska prava osudu podnositelja zahtjeva u prekršajnom postupku smatrao osudom u kaznenom postupku, uslijed čega je došlo do povrede čl. 4. Protokola 7.⁶¹

Međutim, za razliku od predmeta *Maresti*, u presudi *Tomasović protiv Hrvatske* podnositeljica zahtjeva je u prekršajnom postupku, zbog posjedovanja droge, osuđena i kažnjena novčanom kaznom. Ocjenjujući može li se prekršajni postupak u tom slučaju smatrati kaznenim postupkom, koji povlači primjenu čl. 4. st. 1. Protokola 7, Europski sud za ljudska prava je također primijenio „Engel-kriterije“⁶² da bi utvrdio je li riječ o „optužbi za kazneno djelo“ u smislu čl. 6. Konvencije. Ocjenjujući je li novčana kazna izrečena u prekršajnom postupku po svojoj prirodi bila kaznena, sud je istaknuo da se propisana kazna za predmetni prekršaj od pet do dvadeset tisuća kuna nikako ne može smatrati minornom, posebice imajući u vidu da je i za kazneno djelo posjedovanja droge iz čl. 173. KZ moguće izreći novčanu kaznu.⁶³ Zbog prirode djela i težine kazne, Sud je utvrdio da osuda podnositeljice zahtjeva u prekršajnom postupku predstavlja osudu u kaznenom postupku u smislu čl. 4. Protokola 7.⁶⁴

Presuda *Tomasović* dakle pokazuje da i novčana kazna može imati kazneni karakter, no ocjena kaznenog karaktera u konkretnom je predmetu bila vezana uz okolnost da se novčana kazna može izreći i za kazneno djelo posjedovanja droge, koje ima identični opis kao i prekršaj. Time se ponovno u prvi plan nameće pitanje poklapanja, odnosno preklapanja zakonskih opisa pojedinih prekršaja i kaznenih djela.

2. U judikaturi Ustavnog suda Republike Hrvatske

U novijoj judikaturi, napose nakon presude *Maresti protiv Hrvatske*, Ustavni sud Republike Hrvatske primjenjuje kriterije postavljene u judikaturi Europskog suda za ljudska prava. Tako je odbio ustavnu tužbu podnositeljice⁶⁵ koja se žalila na povredu prava na pravično suđenje i načelo *ne bis in idem* navodeći da je dva puta osuđena za isto djelo, identičnog činjeničnog opisa, najprije u prekršajnom postupku za prekršaj iz čl. 199. st. 1.

---

⁶⁰ *Ibid.*, § 60.

⁶¹ *Ibid.*, § 61.

⁶² *Tomasović protiv Hrvatske*, *op. cit.* bilj. 23, § 20.

⁶³ *Ibid.*, § 23 – 24.

⁶⁴ *Ibid.*, § 25.

⁶⁵ Ustavni sud RH, U-III/4880/2010, 10. studenog 2011.

Zakona o sigurnosti prometa na cestama (ZOSPC),⁶⁶ zbog upravljanja motornim vozilom pod nedopuštenim utjecajem alkohola, a potom u kaznenom postupku pred općinskim sudom za kazneno djelo izazivanja prometne nesreće iz čl. 272. st. 1. KZ.⁶⁷ U prekršajnom postupku podnositeljica ustavne tužbe je kažnjena novčanom kaznom u iznosu 1.000 kuna, a u kaznenom postupku na kaznu zatvora od jedne godine, uz primjenu uvjetne osude. Ustavni sud je istaknuo da je „u prekršajnom postupku odlučivano samo o prekršaju počinjenom zbog podnositeljčine vožnje pod utjecajem alkohola, kako to i određuje članak 199. stavak 1. ZOSPC-a. U skladu s tom težinom prekršaja, a koji ne obuhvaća i pitanje i ocjenu težine posljedica koje su zbog nepoštivanja ove odredbe proizašle, zapriječena je i sankcija – novčana kazna“.⁶⁸ S druge strane, u kaznenom postupku podnositeljica tužbe je terećena te proglašena krivom za kazneno djelo izazivanja prometne nesreće iz čl. 272. st. 1. KZ, tako da je, po ocjeni Ustavnog suda, podnositeljici zahtjeva u prekršajnom, odnosno kaznenom postupku, pred nadležnim sudovima suđeno za djela različitih zakonskih opisa i pravne kvalifikacije,⁶⁹ uslijed čega nije došlo do povrede načela *ne bis in idem*. Takva ocjena Ustavnog suda u skladu je sa stajalištem Europskog suda za ljudska prava koji samo načelno isključuje mogućnost konsekutivnog vođenja prekršajnog i kaznenog postupka, pod određenim pretpostavkama o kojima je bilo govora (*supra* II.1.1.).

3. U praksi Vrhovnog suda Republike Hrvatske

Pozivajući se na judikaturu Europskog suda za ljudska prava, i Vrhovni sud Republike Hrvatske u konkretnim predmetima je u obavezi da ocjenjuje može li se prekršajna optužba smatrati optužbom za kazneno djelo primjenjujući tzv. „Engel kriterije“: pravnu kvalifikaciju djela u hrvatskom pravu, narav djela i težinu zapriječene kazne.⁷⁰ Tako Vrhovni sud Republike Hrvatske ocjenjuje ima li određeni prekršaj „kaznenu konotaciju“, je li ustanovljen radi zaštite istog dobra kao i konkurirajuće kazneno djelo, te jesu li primarni ciljevi

---

⁶⁶ Zakon o sigurnosti prometa na cestama (ZOSPC), Nar. nov. 105/04 i 142/06. Čl. 199. st. 1.: „Vozač i instruktor vožnje ne smije upravljati vozilom na cesti niti početi upravljati vozilom ako u organizmu ima alkohola ili opojnih droga.“

⁶⁷ „Tko kršenjem propisa o sigurnosti prometa tako ugrozi promet da izazove nesreću u kojoj je neka druga osoba teško tjelesno ozlijeđena, ili je drugome prouzročena imovinska šteta velikih razmjera, kaznit će se kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina“ (čl. 272. st. 1. KZ).

⁶⁸ Ustavni sud RH, U-III/4880/2010, 10. studenog 2011. t. 6.1.

⁶⁹ *Ibid.*

⁷⁰ Primjerice VSRH: III Kr 230/10-4, 7. rujna 2011.; I Kž 752/10-3, 14. rujna 2010.; I Kž 403/10-5, 1. prosinca 2010.; I Kž 692/10-3, 9. prosinca 2010.; III Kr 214/09-9, 7. travnja 2011.; Kzz 7/11-3, 22. ožujka 2011.

ustanovljavanja prekršaja bili kazna i odvratanje, koji su tipična obilježja kaznenih sankcija.⁷¹ Okolnost da je za određeni prekršaj predviđena samo novčana kazna, a ne i kazna zatvora kao za „odgovarajuće“ kazneno djelo, Vrhovni sud Republike Hrvatske ne smatra ključnom ako je riječ o činjenicama koje su u biti iste,⁷² ili pak o „činjeničnoj istovjetnosti“.⁷³ Međutim, upravo je pitanje utvrđivanja identiteta djela, odnosno „činjenične istovjetnosti“ djela ključno, ponajprije s obzirom na posljedice preuskog tumačenja načela *ne bis in idem* kod teških kaznenih djela protiv života i tijela.

3.1. Kaznena djela protiv života i tijela

Problematika nepostojanja jasnog razgraničenja između prekršaja i kaznenih djela, te potreba konkretne ocjene u svakom pojedinom predmetu uz izbjegavanje automatizma, posebno dolazi do izražaja kod počinjenja kaznenih djela protiv života i tijela, a imajući pri tome u vidu nespornu činjenicu da su život i tijelo samostalno i posebno zaštićene kategorije pravnih dobara, kako u domaćem tako i međunarodnom pravu.

Dobar primjer složenosti ove materije o kojem bi se zasigurno moglo raspravljati predstavlja predmet u kojemu je Vrhovni sud Republike Hrvatske odbio kao neosnovan zahtjev za zaštitu zakonitosti Glavnog državnog odvjetnika Republike Hrvatske zbog povrede načela *ne bis in idem*.⁷⁴ Naime, osuđenik je u prekršajnom postupku proglašen krivim zbog prekršaja iz čl. 6. st. 1. Zakona o prekršajima protiv javnog reda i mira,⁷⁵ jer je narušavao javni red i mir na način da je pod utjecajem alkohola od najmanje 1,26 g/kg u krvi, ispred klijeti vikao i galamio na oštećenika vrijeđajući ga. Kada mu je oštećenik rekao da ga ostavi na miru, okrivljenik je iz svog vozila izvadio kuhinjski nož i oštećeniku u predjelu trbuha zadao ubodnu ranu, koja je od strane liječnika okvalificirana kao teška tjelesna ozljeda. Počinitelj je u prekršajnom postupku kažnjen uvjetnom kaznom zatvora u trajanju od deset dana.

---

⁷¹ Primjerice VSRH, I Kž 752/10-3, 14. rujna 2010.; I Kž 403/10-5, 1. prosinca 2010.; Kzz 7/11-3, 22. ožujka 2011.

⁷² VSRH, I Kž 752/10-3, 14. rujna 2010.

⁷³ VSRH, IV Kž 98/10-3, 23. studenog 2010.

⁷⁴ VSRH, Kzz 7/11-3, 22. ožujka 2011.

⁷⁵ Zakon o prekršajima protiv javnog reda i mira, Nar. nov. 5/90, 30/90, 47/90, 29/94. Čl. 6.: „Tko se na javnom mjestu ponaša na naročito drzak i nepristojan način vrijeđajući građane ili narušavajući njihov mir, kaznit će se za prekršaj novčanom kaznom u protuvrijednosti domaće valute od 50 do 350 DEM ili kaznom zatvora do 30 dana.“

Nakon pravomoćnog dovršetka prekršajnog postupka, protiv osuđenika je pokrenuta istraga zbog kaznenog djela ubojstva u pokušaju iz čl. 90. u vezi sa čl. 33. KZ, koja je obustavljena zbog presuđene stvari. U kaznenom postupku ga se teretilo da je, u isto vrijeme i na istom mjestu na kojem je počinio i opisani prekršaj za koji je pravomoćno osuđen, tijekom verbalnog sukoba s M. K. uz prijetnje „bum te zaklal, bum te strelil“ otišao do svog automobila „te tu uzeo nož dužine oštrice 12,5 cm, i tim nožem, u cilju da M. K. liši života, imenovanog ubo u predio trbuha, nanijevši mu pritom prodirajuću ranu trbuha s ozljedom jetre i tankog crijeva, koja je povreda bila osobito teške naravi, tako da je doveden u opasnost život M. K., no, smrtna posljedica nije nastupila zahvaljujući samo hitnoj medicinskoj intervenciji“.

Vrhovni sud Republike Hrvatske je istaknuo da se prekršajem iz čl. 6. st. 1. Zakona o prekršajima protiv javnog reda i mira „građani štite od drskog i nepristojnog vrijeđanja, pa i fizičkih nasrtaja od drugih osoba“ te da kazneno djelo „ima za cilj primarno zaštitu tjelesnog integriteta ljudi“. Nadalje, istaknuo da je za konkretni prekršaj moguće je izreći kaznu zatvora u trajanju do šezdeset dana, dok je i u čl. 90. u vezi čl. 33. KZ također zapriječena kazna zatvora, doduše u duljem trajanju (od najmanje pet godina, nap. a.). Stoga je Vrhovni sud Republike Hrvatske osudu u prekršajnom postupku izjednačio s osudom za kazneno djelo, navodeći da se „usporednom analizom činjeničnih opisa osude za prekršaj i kazneno djelo za koje je postupak obustavljen, evidentno dolazi do zaključka da se radi o činjenicama koje su u suštini iste, tj. radi se o skupu konkretnih činjeničnih okolnosti koje uključujući istog okrivljenika i oštećenika i koje su nerazdvojno povezane u vremenu i prostoru, te se odnose na isti događaj i radnje, a konačno i posljedicu (teška tjelesna ozljeda u oba slučaja)“.⁷⁶ Dakle, počinitelj je za pokušaj ubojstva, koji doduše nije bio tako kvalificiran, u prekršajnom postupku osuđen na kaznu zatvora od deset dana uvjetno, zbog počinjenog prekršaja protiv javnog reda i mira.

No u ovom primjeru postavlja se čitav niza pitanja za raspravu. Prvenstveno to je pitanje je li okrivljeniku u prekršajnom postupku zaista suđeno i presuđeno i za pokušaj ubojstva, a ne samo za prekršaj protiv javnog reda i mira, posebice imajući u vidu da je samo kazneni sud ovlašten suditi za kaznena djela. Naime, postavlja se pitanje je li za utvrđenje materijalnog identiteta djela dostatno da je u činjeničnom opisu presuđenog prekršaja opisana radnja nanošenja teške tjelesne ozljede, ili je u obzir trebalo uzeti da u prekršajnom postupku očito nije suđeno za kazneno djelo ubojstva, jer nije bila utvrđivana namjera usmrćenja kao važan

---

⁷⁶ VSRH, Kzz 7/11-3, 22. ožujka 2011.

element tog djela? U krajnjoj liniji, osuđenik nije bio osuđen za pokušaj ubojstva, jer mu je o okviru zapriječene kazne od najviše šezdeset dana zatvora izrečena kazna zatvora od deset dana uvjetno, pri čemu valja imati u vidu da je za kazneno djelo ubojstva propisana kazna zatvora od najmanje pet godina. Usprkos brojnosti postavljenih pitanja, za uočiti je da primjena isključivo kriterija činjenične istovjetnosti pri utvrđenju identiteta djela rezultira zaključkom da je riječ o stvari presuđenoj u prekršajnom postupku. S obzirom na judikaturu Europskog suda za ljudska prava, pa i u hrvatskim predmetima, prekršajni postupak se također smatra „kaznenim“ u konvencijskom smislu, a kazna zatvora zapriječena u prekršajnom postupku smatra se kaznom u kaznenopravnom smislu. Dakle, nedvojbeno je da je prekršajni sud išao preširoko kada je u činjenični opis naveo i radnju od koje se sastojao pokušaj počinjenja kaznenog djela ubojstva, za koje nije nadležan suditi, te koja u krajnjoj linije ne ulazi u zakonski opis prekršaja iz čl. 6. Zakona o prekršajima protiv javnog reda i mira.

Bez obzira što usko tumačenje kriterija materijalnog identiteta djela iz presude *Zolotukhin protiv Rusije* ne ostavlja mnogo manevarskog prostora nacionalnim tijelima u izbjegavanju primjene zabrane *ne bis in idem*, opisani problem, kako je ranije istaknuto nužno je razmotriti i iz perspektive drugih konvencijskih prava – prvenstveno prava žrtve na život iz čl. 2. Konvencije, koje predstavlja „najvrjednije ljudsko pravo“,⁷⁷ te prava na nepovredivost tjelesnog i duševnog integriteta iz čl. 3. Konvencije. Oba prava su apsolutna i nederogabilna. Pravo na život iz čl. 2. Konvencije uključuje i pravo na zaštitu života, koje državi prije svega nameće dužnost da osigura učinkoviti pravni okvir koji će štititi pravo na život odvrćajući od počinjenja kaznenih djela. To znači da država mora donijeti djelotvorne kaznene zakone koji će sprječavati kaznena djela protiv određene osobe,⁷⁸ a istu obvezu ima i na temelju čl. 3. Konvencije, da bi zaštitila pojedince pod njezinom jurisdikcijom od napada na njihov tjelesni integritet.⁷⁹ Osim toga, država mora osigurati i učinkovit pravosudni sustav koji će predviđene kaznene zakone provoditi, uključujući poduzimanje kaznene istrage i progona pred sudovima.⁸⁰ U tom smislu, glede zaštite prava na život kao najvrjednijeg ljudskog prava, u prekršajnom postupku povodom prekršaja protiv javnog reda i mira kojim se građani prvenstveno "štite od drskog i nepristojnog vrijeđanja“, a primjenom šire interpretacije „i

---

⁷⁷ ESLJP, *Streletz, Kessler i Krenz protiv Njemačke*, 34044/96, 35532/97, 44801/98, 22. ožujka 2001., § 87 i 94.

⁷⁸ BATISTIĆ KOS, V., *Zaštita prava na život s posebnim naglaskom na preventivnu dimenziju zaštite – slučaj Branko Tomašić i drugi protiv Hrvatske*, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, 1/2009, str. 150.

⁷⁹ SUDRE, F., *op. cit.* bilj. 11, str. 324.

⁸⁰ HARRIS, D.J.; O'BOYLE, M.; BATES, E.P.; BUCKLEY, C.M., *op. cit.* bilj. 5, str. 40.

fizičkih nasrtaja od drugih osoba“,⁸¹ ostaje upitno može li se smatrati djelotvornim legislativnim okvirom kojim bi Republika Hrvatska ispunila svoju pozitivnu materijalnu obvezu iz čl. 2. i čl. 3. Konvencije.⁸² Dakle, u opisanom predmetu za raspraviti je li pravosudni sustav vodio dovoljno računa o drugim konvencijskim obvezama Republike Hrvatske, budući da protiv počinitelja nije proveden kazneni postupak, te nisu implementirani kaznenopravni mehanizmi predviđeni za odvratanje od napada na život, odnosno tjelesni integritet pojedinca, što su posebne kategorije pravnih dobara zaštićenih ne samo domaćim već i međunarodnim pravom.

3.2. Nasilje u obitelji

Osim u području kaznenih djela protiv života i tijela, vrlo ozbiljan problem predstavlja zaštita prava žrtve uslijed nepostojećeg zakonskog razgraničenja između kaznenog djela nasilničkog ponašanja u obitelji (čl. 215.a KZ) i prekršaja nasilja u obitelji (čl. 4. Zakon za zaštitu od nasilja u obitelji, ZZNO)⁸³. Problem je evidentan i ako promotrimo praksu Vrhovnog suda Republike Hrvatske. Naime, zakonski opisi koje sadrži Kazneni zakon, odnosno Zakon za zaštitu od nasilja u obitelji u biti su isti, a razlikuju se jedino u tome što kazneno djelo kao posljedicu propisuje dovođenje člana obitelji u ponižavajući položaj.⁸⁴ Niti iz sudske prakse prekršajnih i kaznenih sudova nije moguće razlučiti kriterije prema kojima bi se određeno nasilničko ponašanje u obitelji tretiralo kao prekršaj, odnosno kao kazneno djelo.⁸⁵ Međutim, riječ je o važnom pitanju, između ostalog i zbog primjene pravila *ne bis in idem*, a posebice imajući u vidu znatnu razliku u zapriječnim kaznama: najviše devedeset dana zatvora za prekršaj, a šest mjeseci do pet godina za kazneno djelo.⁸⁶ Štoviše, sudska praksa pokazuje da se u nekim slučajevima u prekršajnom postupku sudi za vrlo ozbiljne napade na tjelesni integritet pojedinaca, uslijed čega se postavlja pitanje ispunjava li Republika Hrvatska svoju obvezu glede pružanja učinkovite zaštite prava pojedinaca zajamčenih u čl. 2. i 3. Konvencije, kako na legislativnoj, tako i na provedbenoj razini.

---

⁸¹ VSRH, Kzz 7/11-3, 22. ožujka 2011.

⁸² HARRIS, D.J.; O'BOYLE, M.; BATES, E.P.; BUCKLEY, C.M., *op. cit.* bilj. 5, str. 38.

⁸³ Zakon o zaštiti od nasilja u obitelji, Nar. nov. 137/09, 14/10, 60/10. Prije njegovog stupanja na snagu važio je Zakon o zaštiti od nasilja u obitelji, Nar. nov. 116/2003.

⁸⁴ Vidjeti GROZDANIĆ, V.; ŠKORIĆ, M.; VINJA, I., Nasilje u obitelji u svjetlu promjena Kaznenog zakona, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, 2/2010, str. 687 – 689.

⁸⁵ *Ibid.*, str. 689 – 690.

⁸⁶ *Ibid.*, str. 687.

Primjerice, u jednom je predmetu Vrhovni sud Republike Hrvatske ocijenio da su se dva rješenja donesena u prekršajnom postupku, kojim je osuđenik proglašen krivim za prekršaje iz čl. 4. ZZNO, odnosila na iste događaje, odnosno činjenične inkriminacije kao i pravomoćna presuda općinskog suda, utvrdivši povredu načela *ne bis in idem*. Naime, osuđenik je u prekršajnom postupku bio kažnjen zato jer je svoju majku „bez povoda uhvatio za odjeću u predjelu prsa i gurnuo u zid, kojom prilikom je ista pala na pod i zadobila ozljedu glave“, a potom i za drugi prekršaj jer je drugom prilikom počeo vikati te je pogrđnim riječima vrijeđao svoju majku „a potom ju je rukama uhvatio za prsa te ju je pritisnuo na sudoper držeći u ruci kožni remen govoreći da će ju ubiti.“ I osuda u kaznenom postupku obuhvatila je iste činjenice, uz dodatak da je svojim radnjama osuđenik svoju majku dovodio u položaj nemoći te je vrijeđao njezino dostojanstvo.⁸⁷

U drugome predmetu, osuđenik je u prekršajnom postupku bio kažnjen za dva prekršaja iz čl. 18. st. 5., dva iz čl. 18. st. 3. te za jedan iz čl. 18. st. 4. ZZNO. Za sve prekršaje kažnjen je novčanom kaznom. Potom je u kaznenom postupku proglašen krivim zbog dva kaznena djela zlostavljanja djeteta ili maloljetne osobe iz čl. 213. st. 1. i 2. KZ te osuđen na kaznu zatvora. S obzirom da se presuda općinskog suda odnosila na iste događaje, uspoređujući činjenične supstrate izreka, Vrhovni sud Republike Hrvatske je zaključio da se očito radilo o „istom djelu“ uslijed čega je došlo do povrede zabrane *ne bis in idem* te je optužba odbijena.⁸⁸

Na potrebu zakonskog razgraničenja kaznenog djela i prekršaja nasilja u obitelji posebice ukazuje predmet u kojemu je osuđenik najprije u prekršajnom postupku bio osuđen zbog prekršaja iz čl. 18. st. 1. ZZNO na novčanu kaznu od pet tisuća kuna, jer se nasilnički ponašao prema svom bratu, na način da ga je vrijeđao i fizički nasrnuo na njega udarivši ga lopatom u predjelu glave nanijevši mu tešku tjelesnu povredu u vidu frakture lubanje, čime je postupio protivno čl. 4. ZZNO. Potom je osuđen i u kaznenom postupku za kazneno djelo iz čl. 99. st. 1. KZ, jer je „u isto vrijeme i na istom mjestu, s ciljem da ga teško tjelesno ozljedi, udario svog brata Ž. B. lopatom u predjelu glave nanijevši mu kompliciranu kompresivnu frakturu lubanje sljepoočno tjemeno i lijevo sa ozljedom tvrde moždane ovojnice, koja ozljeda je teška tjelesna ozljeda“.⁸⁹ Međutim, povodom zahtjeva za izvanredno preispitivanje pravomoćne presude, Vrhovni je sud Republike Hrvatske utvrdio povredu zabrane *ne bis in idem*, zaključivši da su u osudi za prekršaj i kazneno djelo sadržane činjenice koje su u biti iste jer

---

⁸⁷ VSRH, Kzz 37/10-2, 22. rujna 2010.

⁸⁸ VSRH, III Kr 230/10-4, 7. rujna 2011.

⁸⁹ VSRH, III Kr 214/09-9, 7. travnja 2011.

obuhvaćaju skup „konkretnih činjeničnih okolnosti koje uključuju istog okrivljenika i oštećenika te koje su nerazdvojno povezane u vremenu i prostoru te se odnose na isti događaj i iste radnje“, zbog čega je bilo potrebno preinačiti pravomoćnu osuđujuću presudu te odbiti optužbu protiv osuđenika.⁹⁰ Ovakvi predmeti svakako dovode u pitanje prikladnost legislativnog okvira i mehanizama zaštite prava na život, tjelesni integritet i poštovanje privatnog i obiteljskog života pojedinaca, žrtava kaznenih djela, o čemu je bilo govora (*supra* II.3.1.).

Novi Kazneni zakon iz 2011. je promijenio koncepciju iz starog Kaznenog zakona, te je za određena kaznena djela protiv života i tijela propisao kvalificirane oblike ako su počinjena prema članu obitelji,⁹¹ a istovremeno nije predvidio posebno kazneno djelo nasilničkog ponašanja u obitelji. Time međutim nisu isključene problematične situacije u kojima bi prekršajni sudovi, podvodeći činjenične opise kaznenih djela pod prekršaje, pravomoćnim presudama onemogućili naknadno vođenje kaznenog postupka i za teška kaznena djela.

3.3. Zloupotreba opojnih droga

Problematika primjene načela *ne bis in idem* kada je riječ o prekršajima i kaznenim djelima zloupotrebe opojnih droga manje je sporna, iako nije lišena dvojbi u sudskoj praksi, pa niti u praksi Vrhovnog suda Republike Hrvatske. Nakon presude *Tomasović protiv Hrvatske*, nedvojbeno je da nije dopušteno konsekutivno vođenje prekršajnog i kaznenog postupka zbog posjedovanja opojne droge, s obzirom na očito podudaranje zakonskih opisa prekršaja iz čl. 3. st. 1. Zakona o suzbijanju zloupotrebe opojnih droga (ZSZOD) i kaznenog djela iz čl. 173. st. 1. KZ. I prijedlog izmjena i dopuna novog Kaznenog zakona predlaže dekriminalizaciju posjedovanja opojne droge za osobnu uporabu, da bi se problem preklapanja riješio na zakonodavnoj razini.⁹² Međutim, i prije presude *Tomasović protiv Hrvatske*, pod utjecajem presude *Maresti*, Vrhovni sud Republike Hrvatske utvrdio je povredu načela *ne bis in idem* u predmetu u kojemu je okrivljenik najprije prekršajnim nalogom proglašen krivim zbog prekršaja iz čl. 3. st. 1. ZSZOD, a potom u kaznenom postupku zbog kaznenog djela iz čl. 173. st. 1. KZ, zato što je u isto vrijeme i na istom mjestu posjedovao od prilike istu količinu

---

⁹⁰ *Ibid.*

⁹¹ Npr. teško ubojstvo (čl. 111. t. 5. KZ/2011), tjelesna ozljeda (čl. 117. st. 2. KZ/2011), teška tjelesna ozljeda (čl. 118. st. 2. KZ/2011), osobito teška tjelesna ozljeda (čl. 119. st. 2. KZ/2011). Prisila i prijetnja, kao kaznena djela protiv osobne slobode, progone se po službenoj dužnosti ako su počinjena prema članu obitelji (čl. 138. i čl. 139. KZ/2011). Pri tome, članovi obitelji su definirani u čl. 87. st. 8. KZ/2011.

⁹² Prijedlog Zakona o izmjenama i dopunama Kaznenog zakona, Vlada Republike Hrvatske, Zagreb, listopad 2012., str. 1-4.

istovrsne opojne droge. U oba je postupka okrivljenik kažnjen novčanom kaznom. Dakle, presuda donesena u kaznenom postupku odnosila se na isti događaj za koji je već pravomoćno osuđen u prekršajnom postupku.⁹³

Ipak, pitanje identiteta djela nije jednostavno niti kada je u pitanju zlouporaba opojnih droga. U jednoj presudi, kada je okrivljenik najprije u prekršajnom postupku kažnjen zbog počinjenja prekršaja iz čl. 3. st. 1. ZSZOD, i to novčanom kaznom, a potom je optužen za kazneno djelo zlouporabe opojnih droga iz čl. 173. st. 2. KZ, Vrhovni sud Republike Hrvatske je ocijenio da je prvostupanjski sud pravilno primijenio načelo *ne bis in idem* i obustavio kazneni postupak zbog presuđene „kaznene stvari“ u prekršajnom postupku.⁹⁴ Međutim, u drugoj je presudi, a u činjenično sličnom predmetu, Vrhovni sud Republike Hrvatske ipak upozorio da „karakter neprava opisan u čl. 3. st. 1. Zakona o suzbijanju zlouporabe opojnih droga u odnosu na kazneno djelo opisano u čl. 173. st. 2. KZ-a, nije jednak. Naime, prema čl. 54. st. 1. i 3. Zakona o suzbijanju zlouporabe opojnih droga sankcionira se posjedovanje biljke ili njezinog dijela iz kojeg se može dobiti opojna droga, ali ne i sam postupak njezinog uzgoja odnosno proizvodnje, zbog čega se, uz ostvarenje drugih uvjeta, o presuđenoj stvari može raditi samo u odnosu na kazneno djelo iz čl. 173. st. 1. KZ-a koje sankcionira slično kriminalno ponašanje. Zakonskim opisom kaznenog djela iz čl. 173. st. 2. ZKP-a, za koje se optuženici ovdje terete inkriminiran je proces proizvodnje opojne droge marihuane koji obuhvaća niz radnji (nabavku sjemena, sjetvu, sadnju, zalijevanje i slično), dakle, tim kaznenim djelom obuhvaćena je daleko veća količina neprava od same radnje posjedovanja biljki indijske konoplje koje sadrže više od 0,3% THC-a, kako propisuje prekršajni zakon“.⁹⁵ U konkretnom predmetu, uočeni nedostatak Vrhovni sud Republike Hrvatske nije mogao otkloniti u povodu žalbe državnog odvjetnika kojom se nisu osporavale činjenice utvrđene u prvostupanjskoj presudi vezane za pitanje je li se događaj koji je bio predmet prekršajnog postupka temeljio na istim ili bitno istim činjenicama kao i kazneni postupak. Međutim, pravilno je upozorio da u konkretnom slučaju nije postojao materijalni identitet djela u smislu istovjetnog ili bitno istog činjeničnog supstrata. Time je upozorio na opasnost od svojevrsnog automatizma u primjeni konvencijskih „Engel kriterija“ u ocjeni identiteta djela.

3.4. Kaznena djela protiv sigurnosti prometa

---

⁹³ VSRH, I Kž 403/10-5, 1. prosinca 2010.

⁹⁴ VSRH, I Kž 752/10-3, 14. rujna 2010.

⁹⁵ VSRH, I Kž 692/10-3, 9. prosinca 2010.

Kada je riječ o konkurenciji prekršaja i kaznenih djela protiv sigurnosti prometa, Vrhovni sud Republike Hrvatske ima relativno konzistentnu praksu ocjenjivanja postoji li povreda načela *ne bis in idem*, koja je u skladu i s judikaturom Ustavnog suda Republike Hrvatske (*supra* II.2.). Primjerice, u jednom predmetu, okrivljenik je najprije u prekršajnom postupku proglašen krivim za prekršaj iz čl. 199. st. 1. Zakona o sigurnosti prometa na cestama (ZOSPC), koji se sastojao u upravljanju motornim vozilom pod utjecajem alkohola koncentracije 2,53 g/kg. Potom je u kaznenom postupku osuđen za kazneno djelo iz čl. 272. st. 3. KZ na kaznu zatvora u trajanju od dvije godine te mu je izrečena mjera zabrane upravljanja motornim vozilom u trajanju od dvije godine, u koju mu je uračunata sigurnosna mjera oduzimanja vozačke dozvole u trajanju od devet mjeseci, izrečena u prekršajnom postupku. Vrhovni sud Republike Hrvatske utvrdio je da nije došlo do povrede načela *ne bis in idem*, jer s jedne strane, „utvrđeni prekršaj u presudi prekršajnog suda sadrži utvrđenje o počinjenom prekršaju samo u jednom segmentu protupropisne vožnje osuđenog“, konkretno utvrđuje se krivnja samo za prekršaj iz čl. 199. st. 1. ZOSPC, dok se uopće ne spominje prekršaj iz čl. 47. st. 2 ZOSPC koji predstavlja izravni uzrok prometne nesreće. S druge strane, presuda donesena u kaznenom postupku sadrži utvrđenje da je okrivljenik izazvao prometnu nesreću u kojoj je jedna osoba smrtno stradala, a osim toga i utvrđenje da je upravljao motornim vozilom pod utjecajem alkohola i time povrijedio propis iz čl. 199. st. 1. ZOSPC, ali i odredbu čl. 47. st. 2. ZOSPC u čemu je izravni uzrok prometne nesreće. Prema zaključku Vrhovnog suda Republike Hrvatske, „očigledno se ne radi o identičnim opisima nedopuštenih radnji osuđenika u kaznenom i prekršajnom postupku, pa se stoga i ne može govoriti o povredi načela „*ne bis in idem*““. ⁹⁶ Dakle, premda su obilježja počinjenog prekršaja sadržana u obilježjima počinjenog kaznenog djela, opis kaznenog djela znatno je širi od opisa sadržanog u presudi prekršajnog suda, zbog čega je sigurnosna mjera izrečena u prekršajnom postupku uračunata u mjeru sigurnosti izrečenu u kaznenom postupku.⁹⁷

I u drugom predmetu, u kojemu je osuđenik proglašen krivim zbog kaznenog djela iz čl. 272. st. 4. u vezi st. 2. KZ i osuđen na kaznu zatvora u trajanju od deset mjeseci, a prethodno je vođen prekršajni postupak zbog prekršaja iz čl. 199. st. 1. ZOSPC, Vrhovni sud Republike Hrvatske je istaknuo da se ne radi o istom djelu, te da je riječ „o događaju koji se odigrao u isto vrijeme i na istom mjestu, međutim, to je jedina podudarnost i preklapanje između kaznenog djela zbog kojeg je osuđenik proglašen krivim i prekršaja iz obustavljenog

---

⁹⁶ VSRH, III Kr 92/11-4, 14. lipnja 2011.

⁹⁷ *Ibid.*

prekršajnog postupka“.⁹⁸ Ovdje međutim valja istaknuti da je prekršajni postupak bio obustavljen te uopće nije donesena meritorna odluka (s time da u presudi Vrhovnog suda Republike Hrvatske nije vidljiv razlog obustave), što u principu isključuje primjenu načela *ne bis in idem* u slučaju konsekutivnog vođenja kaznenog postupka, premda to Vrhovni sud Republike Hrvatske u svojoj presudi nije istaknuo (*infra* III.3.).

3.5. Ostalo

Nakon razmatranja nekih problematičnih te najučestalijih skupina kaznenih djela kod kojih se postavlja pitanje primjene načela *ne bis in idem* u slučajevima konsekutivnog vođenja prekršajnog i kaznenog postupka, slijedi prikaz još nekoliko slučajeva u kojima je Vrhovni sud Republike Hrvatske potvrdio primjenu načela *ne bis in idem*. Tako u slučaju kada je okrivljenik pravomoćno kažnjen prekršajnim nalogom ministarstva financija – porezne uprave, zbog povrede odredbi čl. 32. Zakona o porezu na dobit i čl. 17 st. 1. Zakona o porezu na dodanu vrijednost, te čl. 83. st. 1. Pravilnika o porezu na dodanu vrijednost, a potom je nadležno općinsko državno odvjetništvo podnijelo istražni zahtjev zbog postojanja osnovane sumnje da je počinio kazneno djelo zlouporabe ovlasti u gospodarskom poslovanju iz čl. 292. st. 2. KZ, istražni je zahtjev bio odbijen jer je riječ o presuđenoj stvari, odnosno okolnosti koja isključuje kazneni progon. Vrhovni sud Republike Hrvatske je ocijenio da je u konkretnom slučaju riječ o „činjenicama koje su u biti iste“, odnosno „uključuju istu osobu, koje su nerazdvojno povezane u vremenu i prostoru, a i odnose se na iste radnje kršenja poreznih zakona“. Premda kazneno djelo obuhvaća i namjeru pribavljanja znatne imovinske korist, to prema ocjeni Vrhovnog suda Republike Hrvatske nema utjecaja na prosudbu o činjeničnoj istovjetnosti navedenih djela koja povlači primjenu načela *ne bis in idem*.⁹⁹

Međutim, osuđenik proglašen krivim za prekršaj iz čl. 6. Zakona o prekršajima protiv javnog reda i mira, koje je počinio tako da je u kafiću ponašao na naročito drzak način jer je vikao na konobaricu „ti ćeš nastradati, dići ću cijeli ovaj kafić i tebe u zrak“ nakon čega je iz jakne izvadio ručnu bombu te udario nogom u kantu za smeće i rukom sa šanka srušio šalicu koja se razbila, može biti osuđen za kazneno djelo nedozvoljenog posjedovanja oružja i eksplozivnih stvari iz čl. 335. st. 1. KZ, jer se radnja tog kaznenog djela u presudi prekršajnog suda uopće ne spominje. Međutim, utvrđeni prekršaj se u bitnim dijelovima podudara sa

---

⁹⁸ VSRH, III Kr-135/10-3, 1. rujna 2010.

⁹⁹ VSRH, IV Kž 98/10-3, 23. studenog 2010.

kaznenim djelom prijetnje, u odnosu na koje je već i drugostupanjski sud ispravno reagirao te primijenio načelo *ne bis in idem*.¹⁰⁰

III. UTVRĐENJE JE LI DOŠLO DO DVOSTRUKOG, ODNOSNO PONOVOG SUĐENJA (*BIS*)

1. U judikaturi Europskog suda za ljudska prava

Pravilo iz čl. 4. st. 1. Protokola 7 zabranjuje ponovno suđenje istoj osobi za djelo za koje je već bila ili pravomoćno osuđena ili pravomoćno oslobođena. Osuđujuća ili oslobađajuća presuda smatra se pravomoćnom kada stječe svojstvo *res judicata*, drugim riječima kada je iscrpljena mogućnost ulaganja redovnih pravnih lijekova, ili su stranke iskoristile mogućnost redovnih pravnih lijekova ili su pak propustile rok za njihovo podnošenje.¹⁰¹ Valja istaknuti da je Europski sud pravde u Luksemburgu, tumačeći čl. 54. Konvencije o provedbi Schengenskog sporazuma, zaključio da se pod pojmom „pravomoćno okončanog postupka“ koji povlači primjenu zabrane *ne bis in idem* podrazumijeva i postupak okončan odustankom državnog odvjetnika od daljnjeg kaznenog progona uslijed izvansudske nagodbe s okrivljenikom. Naime, državno odvjetništvo je dio državnog sustava kaznenog pravosuđa i tijelo državne vlasti, a obveza koju okrivljenik izvrši u okviru nagodbe treba se smatrati kaznom.¹⁰² Međutim, prema praksi Europskog suda pravde, ne smatra se „pravomoćno okončanim postupkom“ postupak obustavljen nakon odustanka državnog odvjetnika bez ikakvog ispitivanja merituma slučaja.¹⁰³

U kontekstu konsekutivnog vođenja prekršajnog i kaznenog postupka, okolnost da je podnositelj zahtjeva najprije u prekršajnom postupku osuđen za počinjeni prekršaj, a potom u kaznenom postupku oslobođen krivnje, ne znači da se glede kaznenog postupka u takvom slučaju ne primjenjuje zabrana *ne bis in idem*, jer ona obuhvaća ne samo kažnjavanje, nego i

---

¹⁰⁰ VSRH, III Kr 23/12-4, 12. srpnja 2012.

¹⁰¹ Explanatory Report Protocol 7, § 22, prema HARRIS, D.J.; O'BOYLE, M.; BATES, E.P.; BUCKLEY, C.M., *op. cit.* bilj. 5, str. 752. Tako i u presudi Velikog vijeća ESLJP *Zolotukhin protiv Rusije*, *op. cit.* bilj. 34, § 107.

¹⁰² Presuda Europskog suda, *Hüsein Götütok and Klaus Brügge*, 11. veljače 2003., C-187/01 i C-385/01, § 28 – 30. Vidjeti BURIC, Z., *op. cit.* bilj. 36, str. 828 – 831.

¹⁰³ Presuda Europskog suda, *Filomeno Mario Miraglia*, 10. ožujka 2005., C-469/03, § 28 – 36. Vidjeti BURIC, Z., *op. cit.* bilj. 36, str. 831 – 832.

suđenje iste osobe za isto djelo.¹⁰⁴ Pri tome, zabrana se odnosi na svjesno započinjanje kaznenog postupka protiv iste osobe za djelo za koje je već pravomoćno osuđena ili oslobođena, a ne na situacije u kojima je novi postupak započet bez znanja državnih tijela za raniju presudu.¹⁰⁵ Naime, u takvim slučajevima državna tijela po saznanju za povredu zabrane *ne bis in idem* imaju mogućnost obustave postupka, odnosno poništenja njegovih učinaka za okrivljenika, uslijed čega onda ovaj može izgubiti status „žrtve“ povrede konvencijskog prava iz čl. 4. Protokola 7, u skladu s načelom supsidijarnosti iz čl. 35. Konvencije.¹⁰⁶ Međutim, ako državne vlasti svjesno dupliciraju kazneni postupak, njihovo postupanje je protivno zabrani iz čl. 4. Protokola 7, bez obzira što drugi postupak može završiti oslobađajućom presudom, ako je ona donesena iz materijalnih razloga, primjerice zbog nedostatnih dokaza za osuđujuću presudu, a ne zbog uvažavanja zabrane *ne bis in idem* kao procesne smetnje.¹⁰⁷

U presudi *Maresti protiv Hrvatske*, Sud je tako posebno istaknuo okolnost da su i prekršajni i kazneni postupak pokrenuti na temelju policijske prijave, uslijed čega je došlo do dvostrukog procesuiranja podnositelja zahtjeva za isto djelo.¹⁰⁸ Na povredu zabrane *ne bis in idem* istaknutu u žalbi nije reagirao niti drugostupanjski sud, što je doprinijelo zaključku Europskog suda za ljudska prava da je dupliciranje kaznenog postupka prema podnositelju zahtjeva od strane državnih vlasti bilo svjesno.¹⁰⁹ Slično i u presudi *Tomasović protiv Hrvatske*, Europski sud za ljudska prava je istaknuo okolnost da su i prekršajni i kazneni postupak pokrenuti na temelju policijske prijave, te da je i odluka Ustavnog suda potvrdila činjenicu da su hrvatska tijela svjesno dopustila dvostruko vođenje kaznenog postupka, znajući za raniju osudu podnositeljice zahtjeva u prekršajnom postupku za isto djelo.¹¹⁰ Stoga su, još pod utjecajem presude *Maresti*, donesene detaljne upute za postupanje državnih odvjetnika i drugih državnih službenika, unatoč kojima ostaje problem potpunog ili djelomičnog poklapanja činjeničnih opisa različitih prekršaja i kaznenih djela.

2. U judikaturi Ustavnog suda Republike Hrvatske

---

¹⁰⁴ *Zolotukhin protiv Rusije*, *op. cit.* bilj. 34, § 111.

¹⁰⁵ ESLJP, *Zigarella protiv Italije*, 48154/99, 3. listopada 2002. Vidjeti SUDRE, *op. cit.* bilj. 11, str. 493. Vidjeti i HARRIS, D.J.; O'BOYLE, M.; BATES, E.P.; BUCKLEY, C.M., *op. cit.* bilj. 5, str. 751.

¹⁰⁶ *Zolotukhin protiv Rusije*, *op. cit.* bilj. 34, § 115.

¹⁰⁷ *Ibid.*, § 116.

¹⁰⁸ *Maresti protiv Hrvatske*, *op. cit.* bilj. 1, § 67.

¹⁰⁹ *Ibid.*, § 68.

¹¹⁰ *Tomasović protiv Hrvatske*, *op. cit.* bilj. 23, § 30 – 31.

I prema judikaturi Ustavnog suda Republike Hrvatske, načelo *ne bis in idem* vrijedi ako je istoj osobi za isto djelo već pravomoćno prosuđeno meritornom sudskom odlukom, dakle osuđujućom ili oslobađajućom presudom u kojoj je odlučeno o krivnji. U slučaju da je u kaznenom postupku donesena formalna odluka, odnosno odbijajuća presuda, primjerice zbog nastupa apsolutne zastare ili neke druge procesne smetnje, u načelu ne vrijedi načelo *ne bis in idem* iz čl. 31. st. 2. Ustava, bez obzira je li drugom presudom obuhvaćen isti činjenični supstrat.¹¹¹

Isto tako, ako je u prekršajnom postupku doneseno rješenje o obustavi postupka zbog nastupa apsolutne zastare, ne postoje okolnosti koje isključuju kazneni progon počinitelja za kazneno djelo koje obuhvaća isti činjenični supstrat.¹¹² Također, na važi načelo *ne bis in idem* u odnosu na mogućnost vođenja stegovnog postupka, kada su prekršajni, odnosno kazneni postupak, premda pokrenuti na temelju istog činjeničnog stanja, obustavljeni zbog zastare, odnosno odustanka od progona nadležnog državnog odvjetnika.¹¹³ Zanimljivo je da Europski sud pravde u svojoj praksi načelo *ne bis in idem* primjenjuje i na pravomoćne sudske odluke, kojima se optuženik oslobađa od optužbe zbog zastare kaznenog progona, koje su donesene nakon započinjanja kaznenog postupka.¹¹⁴ Ipak, valja naglasiti da je Europski sud pravde u svom tumačenju bio prvenstveno motiviran potrebom osiguranja slobode kretanja osoba na Schengenskom području, u smislu da to pravo ne smije biti ograničeno mogućnošću kaznenog progona iste osobe zbog istih radnji u više država stranaka Konvencije o provedbi Schengenskog sporazuma.¹¹⁵

Međutim, ni u judikaturi Ustavnog suda Republike Hrvatske „formalna razlika između oslobađajuće presude i presude kojom se optužba odbija ne može se uzeti kao jedini kriterij za

---

¹¹¹ Ustavni sud RH, U-III/4112/2011, 19. siječnja 2012., t. 8. U konkretnom predmetu, u odnosu na podnositelja ustavne tužbe i M. K. u rujnu 2006. donesena je odbijajuća presuda u odnosu na kazneno djelo obmanjivanja kupaca iz čl. 284. st. 1. KZ, zbog nastupa apsolutne zastare. U veljači 2007. podignut je optužni prijedlog s istim činjeničnim opisom, ali drugom pravnom kvalifikacijom. Podnositelj zahtjeva i M. K. proglašeni su krivima za počinjenje kaznenih djela krivotvorenja službene isprave iz čl. 312. st. 1. KZ te su u svibnju 2010. osuđeni na uvjetne kazne zatvora, a presudu je potvrdio i županijski sud kao drugostupanjski.

¹¹² Ustavni sud RH, U-III/3759/2009, 3. ožujka 2011., t. 8. U tom se predmetu protiv podnositelja zahtjeva vodio prekršajni postupak zbog počinjenja prekršaja iz čl. 13. Zakona o prekršajima protiv javnog reda i mira zato što je u alkoholiziranom stanju ušao u trgovinu te ničim izazvan počeo vikati na vlasnicu trgovine i zaposlenicu, te je u jednom trenutku fizički nasrnuo na vlasnicu trgovine, uhvativši je desnom šakom ruke za lijevu podlakticu, prije nego se udaljio iz objekta. Nakon što je prekršajni postupak obustavljen zbog zastare, podnositelj zahtjeva je osuđen u kaznenom postupku za kazneno djelo iz čl. 331 KZ.

¹¹³ Ustavni sud RH, U-IXA/16140/2009., 8. prosinca 2009., t. 5.3.

¹¹⁴ Presuda Europskog suda, *Gasparini and others*, 28. rujna 2006., § 28. Vidjeti BURIC, Z., *op. cit.* bilj. 36, str. 834.

¹¹⁵ *Ibid.*, str. 834 – 836.

rješavanje pitanja dopustivosti vođenja novog i nezavisnog kaznenog postupka za neku istu kriminalnu količinu: premda je sadržana u presudi kojom se optužba odbija, odluka o oprost, u pravnom smislu, stvara iste pravne posljedice kao i oslobađajuća presuda, a u obje presude se također, određeno činjenično stanje uzima kao nedokazano¹¹⁶. Stoga donošenje odbijajuće presude ili rješenja o obustavi postupka zbog kaznenog djela obuhvaćenog odlukom o oprost isključuje mogućnost kasnijeg pokretanja i vođenja postupka u odnosu na isto djelo, odnosno „isti događaj s obzirom na mjesto, vrijeme i način izvršenja“, bez obzira na drugačiju pravnu oznaku.¹¹⁷ Ipak, s obzirom na presudu Europskog suda za ljudska prava *Marguš protiv Hrvatske*, bila bi eventualno dopuštena obnova kaznenog postupka ako bi pogrešna primjena Zakona o općem oprost u konkretnom slučaju predstavljala bitnu povredu u smislu čl. 4. st. 2. Protokola 7 (*supra* I.2.).

Na kraju, valja ukratko prikazati odluku Ustavnog suda Republike Hrvatske kojom je utvrdio povredu prava na pravično suđenje u vezi sa zabranom *ne bis in idem* u predmetu u kojem je svjesno došlo do dupliciranja postupka od strane Visokog prekršajnog suda. U tom je predmetu podnositelj zahtjeva u prekršajnom postupku proglašen krivim što je upravljajući osobnim vozilom u alkoholiziranom stanju izazvao prometnu nesreću, u kojoj su dvoje putnika iz vozila zadobili teške tjelesne ozljede, dok je na vozilu nastupila materijalna šteta, zbog dva prekršaja iz čl. 51. st. 5. u vezi čl. 294. st. 2. i čl. 66. te čl. 199. st. 8. ZOSPC. Za vrijeme žalbenog postupka pred Visokim prekršajnim sudom Republike Hrvatske, u kaznenom je postupku donesena presuda kojom je podnositelj, za isto inkriminirano djelo, proglašen krivim te mu je izrečena uvjetna kazna zatvora u trajanju od osam mjeseci, s rokom kušnje od dvije godine. Usprkos pravomoćnoj presudi nadležnog općinskog suda, o kojoj je bio obaviješten, Visoki prekršajni sud Republike Hrvatske je sedamnaest dana nakon saznanja rješenjem odbio žalbu podnositelja zahtjeva i potvrdio prvostupanjsko rješenje. Zahtjev za izvanredno preispitivanje odluke u prekršajnom postupku Visoki prekršajni sud je odbio kao nedopušten, jer se nisu stekli uvjeti za njegovo podnošenje. Naposljetku, tek je prvostupanjski prekršajni sud, kojeg je Visoki prekršajni sud Republike Hrvatske odredio da odlučuje o zahtjevu za obnovu postupka, odbio optužbu protiv podnositelja zahtjeva primjenom načela *ne bis in idem*. Ustavni sud Republike Hrvatske je utvrdio da je podnositelju zahtjeva bilo povrijeđeno pravo na pravično suđenje iz čl. 29. st. 1. Ustava u vezi s čl. 31. st. 2. Ustava, u

---

¹¹⁶ Ustavni sud RH U-III-543/1999., 26. studenoga 2008., t. 6.5.

¹¹⁷ *Ibid.*, t. 6.4.

razdoblju kada su postojale dvije osuđujuće pravomoćne odluke o krivnji podnositelja zahtjeva, s posebnim kaznama, a za činjenično isti događaj.¹¹⁸

3. U praksi Vrhovnog suda Republike Hrvatske

Kriterij pravomoćno meritorno presuđene stvari u ocjeni je li došlo do ponovnog, odnosno dvostrukog suđenja u smislu zabrane *ne bis in idem* primjenjuje i Vrhovni sud Republike Hrvatske. Primjerice, u ranije citiranoj presudi (*supra* II.3.4.), Vrhovni sud Republike Hrvatske je bez dovoljno kritičnosti ocjenjivao postoji li isto djelo kada je osuđenik proglašen krivim zbog kaznenog djela iz čl. 272. st. 4. u vezi st. 2. KZ, a prethodno je obustavljen prekršajni postupak zbog prekršaja iz čl. 199. st. 1. ZOSPC.¹¹⁹ Međutim, okolnost da je prekršajni postupak obustavljen te nije donesena meritorna odluka, pema judikaturi Ustavnog suda Republike Hrvatske (*supra* III.2.) isključuje primjenu načela *ne bis in idem* te stoga nije potrebno utvrđivati identitet djela. Naime, osuđenik se u svom zahtjevu za izvanredno preispitivanje pravomoćne presude pozvao da je bio „dva puta suđen za isto djelo“, premda prema izloženoj judikaturi Ustavnog suda Republike Hrvatske nije riječ o dvostrukom suđenju ako je u prvom suđenju postupak završio donošenjem formalne, a ne meritorne odluke. Naprotiv, to znači da kada je za isto djelo pravomoćno osuđen ili oslobođen, ne može se za to djelo ponovno kazniti, niti mu se može ponovno suditi, niti se uopće može poduzeti kazneni progon, jer *ne bis in idem* predstavlja smetnju za kazneni progon (*supra* III.2.).

U drugome primjeru, u kojemu je također najprije u prekršajnom postupku nastupila zastara, a počinitelj je potom osuđen u kaznenom postupku, Vrhovni sud Republike Hrvatske ističe da „osuđeniku u prekršajnom postupku nije izrečena kazna, pa stoga nije došlo do povrede zakona“, odnosno povrede načela *ne bis in idem*,¹²⁰ premda je riječ o zabrani koja vrijedi i kad je donesena oslobađajuća, a ne samo osuđujuća odluka.

IV. ZAKLJUČNA RAZMATRANJA

Nekoliko godina nakon presude Europskog suda za ljudska prava *Maresti protiv Hrvatske*, moguće je donekle sagledati njezin utjecaj na hrvatski kaznenopravni, odnosno prekršajnopravni poredak. U prvome redu, valja zaključiti da zasigurno najteži zadatak koji je navedena presuda stavila pred hrvatskog zakonodavca nije ispunjen: jasno razgraničenje

---

¹¹⁸ Ustavni sud RH U-III/41639/2009, 23. ožujka 2010., t. 11

¹¹⁹ VSRH, III Kr-135/10-3, 1. rujna 2010.

¹²⁰ VSRH, III Kr 157/09-3, 8. prosinca 2009.

prekršaja i kaznenih djela na zakonodavnoj razini. Još uvijek paralelno postoje brojna kaznena djela i prekršaji koji se poklapaju i svojim opisom, i zapriječenom kaznom, i zaštićenim pravnim dobrom. Istraživanje prakse pokazuje da upute za postupanje državnih odvjetnika, policijskih službenika i drugih državnih tijela, ma koliko detaljne bile, ne mogu biti glavno i trajno rješenje problema. Neki od primjera iz prakse, prikazani u ovome radu, uvjetovani su upravo nejasnom granicom između kaznenih djela i prekršaja, koja za posljedicu može imati procesuiranje i vrlo teških kaznenih djela u okviru prekršajnog sustava, što povlači zabranu *ne bis in idem* u kaznenom postupku. Problem predstavljaju u prvome redu primjeri nasilja u obitelji, koji mogu ispunjavati obilježja teških kaznenih djela protiv života i tijela, međutim ipak ih je moguće procesuirati samo u prekršajnom postupku te sankcionirati neodgovarajućim kaznama. Primjer pokušaja ubojstva sankcioniranog kaznom zatvora od deset dana uvjetno u prekršajnom postupku ekstreman je primjer, u kojemu se striktna primjena kriterija materijalnog identiteta djela, bazirana na identitetu činjenica, sukobljava sa čitavim nizom zahtjeva koji svaka država mora ispunjavati na temelju čl. 2. i čl. 3. Konvencije u odnosu na pojedinca, žrtvu napada na život, te duševni i tjelesni integritet.

Stoga valja zaključiti da je u prvome redu pred hrvatskim zakonodavcem zadaća uređenja legislativnog okvira, počevši od razgraničenja pojedinih kaznenih djela i prekršaja. Na tijelima kaznenog progona je da do tada postupaju sukladno postojećim uputama, a na sudovima da u primjeni načela *ne bis in idem* postupaju vodeći računa o okolnostima konkretnog slučaja, a ne svojevrsnim automatizmom. Na prekršajnim sudovima je da, sudeći za prekršaje, posebno paze da ne obuhvate i činjenični supstrat kaznenih djela, posebice teških kaznenih djela koja se možda i mogu uklopiti u zakonski opis prekršaja, no koja su u nadležnosti isključivo kaznenih sudova te moraju biti procesuirana i kažnjena u okviru kaznenog postupka. Naposljetku, i Nacrt Zakona o izmjenama i dopunama Prekršajnog zakona¹²¹ od 12. studenog 2012. predviđa izmjenu čl. 10. Prekršajnog zakona, koji bi bio naslovljen „Isključenje primjene prekršajnog zakonodavstva u posebnim slučajevima“. Ako bi protiv počinitelja prekršaja započeo kazneni postupak¹²² zbog kaznenog djela kojim je obuhvaćen i prekršaj, za taj se prekršaj ne bi mogao niti pokrenuti prekršajni postupak, a već pokrenuti prekršajni postupak ne bi se mogao dalje voditi. Time bi se nastojalo spriječiti

---

¹²¹ Prekršajni zakon, Nar. nov. 107/07.

¹²² Ovdje valja imati na umu da prema čl. 17. st. 1. ZKP kazneni postupak započinje tek potvrđivanjem optužnice, određivanjem rasprave na temelju privatne tužbe, ili donošenjem presude o izdavanju kaznenog naloga. Zamislivo je, primjerice, da od podnošenja kaznene prijave do potvrđivanja optužnice protekne dovoljno vremena u kojemu je moguće dovršiti prekršajni postupak za djelo koje ispunjava obilježja i kaznenog djela i prekršaja.

dvostruko suđenje, a posebice opisane problematične situacije u kojima prekršajni sudovi, presuđujući za prekršaje, u praksi aktiviraju zabranu *ne bis in idem* te onemogućuju vođenje kaznenog postupka i za teška kaznena djela.

Literatura

1. ASHWORTH, A.; REDMAYNE, M, The Criminal Process, Oxford University Press, 2005.
2. BATISTIĆ KOS, V., Zaštita prava na život s posebnim naglaskom na preventivnu dimenziju zaštite – slučaj Branko Tomašić i drugi protiv Hrvatske, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, 1/2009, str. 147 – 178.
3. BERGER, V., Jurisprudence de la Cour Européenne des droits de l'homme, Sirey, Paris, 2012.
4. BURIĆ, Z., Načelo *ne bis in idem* u europskom kaznenom pravu – pravni izvori i sudska praksa Europskog suda, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, 60, (3-4), 2010., str. 819 – 859.
5. EHLERS, D., Europäische Grundrechte und Grundfreiheiten, De Gruyter Recht, Berlin, 2009.
6. GARAČIĆ, A.; GRGIĆ, M., *Ne bis in idem* (u zakonima, konvencijama i sudskoj praksi), Aktualna pitanja kaznenog zakonodavstva – 2008., Inženjerski biro, Zagreb, 2008., str. 66 – 110.
7. GROZDANIĆ, V.; ŠKORIĆ, M.; VINJA, I., Nasilje u obitelji u svjetlu promjena Kaznenog zakona, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, 2/2010, str. 669 – 698.
8. HARRIS, D.J.; O'BOYLE, M.; BATES, E.P.; BUCKLEY, C.M., Harris, O'Boyle & Warbrick Law of the European Convention on Human Rights, Oxford University Press, 2009.
9. IVIČEVIĆ KARAS, E., Povodom presude Europskog suda za ljudska prava u predmetu Maresti protiv Hrvatske – analiza mogućeg utjecaja na reformu prekršajnog prava u Republici Hrvatskoj, III. specijalističko savjetovanje, Primjena Prekršajnog

zakona i ostalih propisa s područja prekršajnog prava u Republici Hrvatskoj, Program, 2009., str. 1 – 18.

10. KRAPAC, D., Kazнено procesno pravo, Prva knjiga: Institucije, Narodne novine, Zagreb, 2010.
11. NOVOSEL, D.; RAŠO, M.; BURIC, Z., Razgraničenje kaznenih djela i prekršaja u svjetlu presude Europskog suda za ljudska prava u predmetu Maresti protiv Hrvatske, Hrvatski ljetopis za kazнено pravo i praksu, 2/2010, str. 785 – 812.
12. RENUCCI, J-F., Droit européen des droits de l'homme. Contentieux européen, L.G.D.J., Paris, 2010.
13. ROXIN, C.; SCHÜNEMANN, B., Strafverfahrensrecht, Verlag C. H. Beck, München, 2009.
14. SUDRE, F., Droit européen et international des droits de l'homme, Presses Universitaires de France, Paris, 2011.
15. SUDRE, F.; MARGUÉNAUD J-P.; ANDRIANTSIMBAZOVINA, J.; GOUTTENOIRE, A.; LEVINET, M., Les grands arrêts de la Cour européenne des Droits de l'Homme, Presses Universitaires de France, Paris, 2011.
16. WHITE, R.C.A.; OVEY, C., Jacobs, White and Ovey The European Convention on Human Rights, Oxford University Press, 2010.

Summary

Application of the principle *non bis in idem* in Croatian criminal law

The paper concerns the application of *non bis in idem principle* in Croatian criminal law and recent judicial practice. It contains the consideration of the problem of establishing the identity of offences (*idem*) and the double trial (*bis*) through the perspective of the judicature of the European Court of Human Rights, decisions of the Constitutional Court of the Republic of Croatia and the recent jurisprudence of the Republic of Croatia Supreme Court. The research indicated that the Croatian judicial practice tries to apply criteria established in the jurisprudence of the European Court of Human Rights, but it also pointed out significant problems which exist on several levels. First, the absence of clear distinction between criminal offences and misdemeanours on legislative level may lead to situations in which, in practice, very severe criminal offences are prosecuted and punished only within the misdemeanour procedure. There are also problematic situations when misdemeanour courts, in their decisions, include facts constituting the criminal offence, and therefore activate the prohibition *non bis in idem* in criminal procedure. This seriously puts in question the efficiency of the existing legal framework and practice of criminal law protection of life and physical integrity of an individual, which are special categories of protected legal goods.